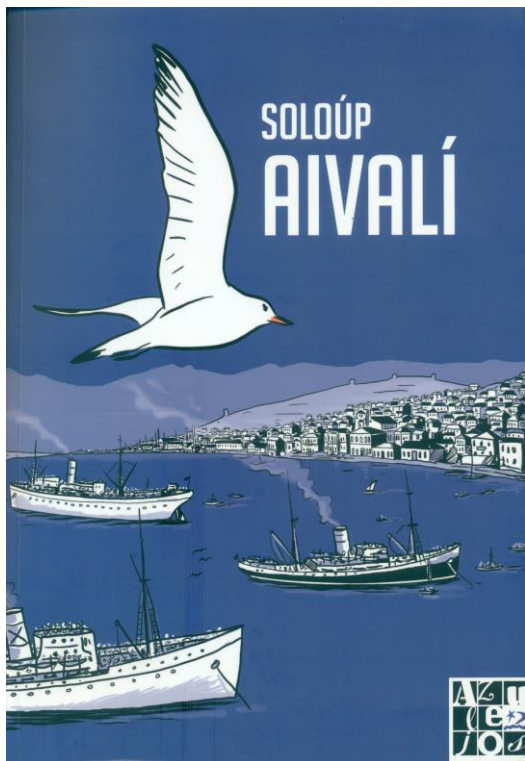

«Els herois d'un bàndol són els monstres de l'altre»: la tragèdia contada amb dibuixos

Jaume Almirall

Soloúp, *Aivalí*. Una ciutat greco-turca en 1922. Traducció a l'espanyol de María López Villalba i Marta Gámez. Madrid: Ediciones del Oriente y del Mediterráneo [Col·lecció «Azulejos»], 2021, 428 pàgs.

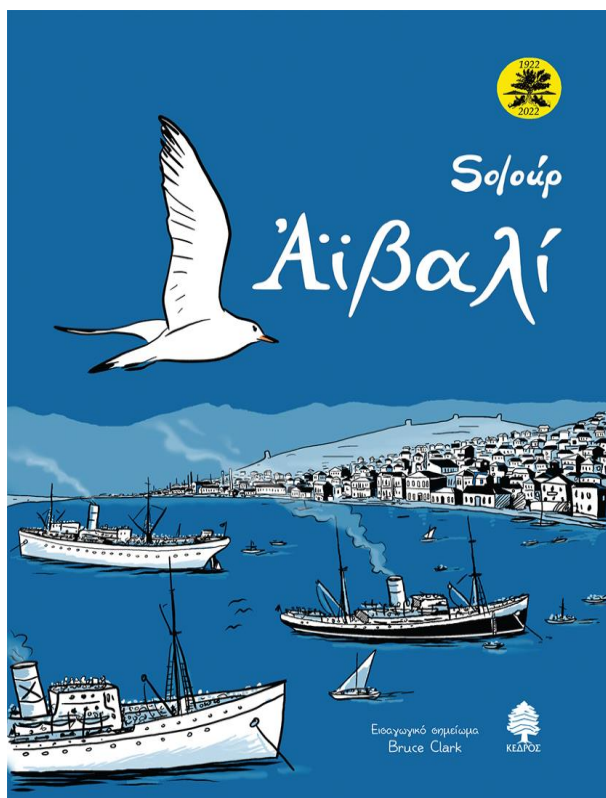
Aivalí —Αἰβαλί en grec, Ayvalık en turc, d'un terme en aquesta segona llengua que tant significa «codony» com «escopinya», ambdós fruits, segons sembla, abundants en el lloc; també anomenada en grec Κυδωνιές [Kidoniés], mot que té exactament el mateix doble significat— és una ciutat portuària de la costa NO de l'actual Turquia, davant l'illa grega de Lesbos. De Lesbos, segons la tradició, procedien els seus primers habitants, que la van fundar a finals del segle XVI. El seu emplaçament estratègic, amb un port ampli i ben arrecerat, va fer-ne un empori comercial de gran importància, que va assolir el seu màxim esplendor en el darrer terç del segle XVIII, gràcies sobretot als privilegis que li va concedir el sultà. Amb una població gairebé totalment grega, va arribar a ser la segona ciutat més important de l'Hel·lenisme d'Àsia Menor, només per sota d'Esmirna. Després del Gran Desastre, els aivaliotes supervivents es van refugiar a Lesbos i en altres indrets de Grècia; a Aivalí es van instal·lar, al seu torn, refugiats musulmans procedents de Lesbos, de Macedònia i de Creta —i, d'aquesta illa, en part de Khanià, l'antiga Cidònia: novament el nom del codony. Aquesta ciutat és l'escenari de la novel·la gràfica *Aivalí*.

Aivalí, publicada originalment el 2014, va ser la primera novel·la gràfica de Soloúp, pseudònim d'Andonis Nikolópulos (Atenes, 1966), conegut autor de caricatures i il·lustracions en diferents diaris i revistes grecs; ha estat traduïda al francès, al turc, a l'anglès, i ara també a l'espanyol. Descendent ell mateix de refugiats d'Àsia Menor, l'autor tracta en aquest llibre sobre el terrible drama del desarrelament forçat de milions de persones com a conseqüència de l'anomenat Gran Desastre. *Aivalí* consta de quatre parts, en cadascuna de les quals un personatge ens narra la seva pròpia història; són quatre persones reals nascudes a Aivalí, tots ells escriptors, tres homes i una dona; tres d'origen grec, Fotis Kóndoglu, Ilias Venezis i la seva germana Agapi Moliviati-Venezi, i un de pares musulmans procedents de Khanià, Ahmet Yorulmaz. El relat es focalitza no en la gran Història, sinó en la gent: sobre l'escenari dels terribles fets històrics, el que se'ns narra són les vides d'aquests personatges i la de molts altres, totes unides per la violència que les aclapara i pel trauma de l'expatriació forçada.

A *Aivalí* no hi ha un bàndol de bons i un de dolents. Hi ha sobretot el dolor de la gent. L'odi, la injustícia i la crueltat no són patrimoni d'un únic bàndol: les atrocitats que apareixen en les pàgines del llibre són protagonitzades tant pels uns com pels altres. I la majoria de la gent són víctimes indiscriminades de la fúria desfermada del vent de la Història. En moltes pàgines del llibre, i des de la seva portada, les gavines i altres ocells sobrevoles les escenes que s'hi descriuen, testimonis muts i estupefactes de les accions incomprensibles dels humans.

En la presentació que es va fer del llibre a Barcelona, la tardor d'enguany, el seu autor va dir: «Grecs i turcs som nets de Lausana», en al·lusió a la conferència de la qual va sorgir, el 1923, el tractat que imposava l'intercanvi de poblacions. També va explicar que el llibre havia estat especialment ben acollit a Turquia, on els lectors el rebien com la mà estesa d'un amic. Es tracta, sens dubte, no solament del potencial expressiu que té el gènere de la novel·la gràfica, sinó del missatge que *Aivalí* conté: un missatge no només de conciliació a partir d'un cas concret, sinó de valor universal.

El missatge d'*Aivalí* no s'esgota en la narració d'uns fets ja centenaris. A Barcelona, Soloúp recordava com, en les seves visites a Lesbos durant la crisi dels refugiats que arribaven a aquella illa des de la costa turca, el 2015, va ser testimoni de com les àvies del lloc maldaven per tenir atencions amb aquella gent desvalguda i desesperada: revivien les experiències dels seus propis pares, vinguts també, desvalguts i desesperats, de l'altra banda d'aquell estret braç de mar.

Soloúr, Αϊβαλί. Αθήνα: Κέδρος, 2014, 448 σελ.

Soloúr, *Ayvali*: dört yazar, üç kuşak, iki yaka, bir *Ayvalık* [*Ayvali*: quatre autors, tres generacions, dos collars, un *Ayvalık*]. Presentació de Bruce Clark i traducció al turc de Hasan Özgür Tuna. Istanbul: Istos Yayincilik, 2016, 448 pàgs.

